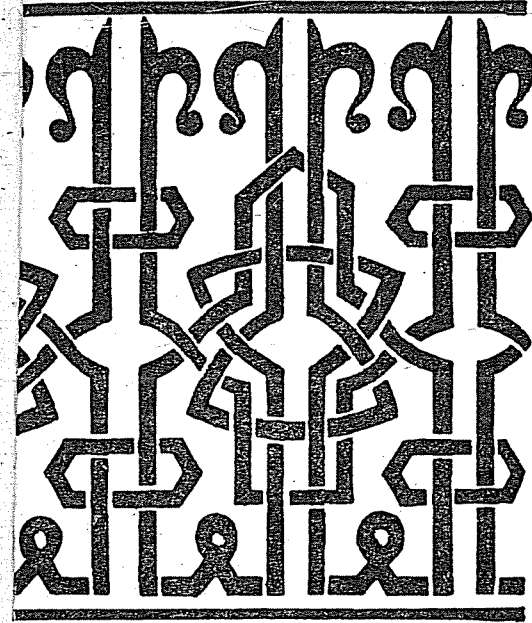

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ EDEBİYAT FAKÜLTESİ

SANAT TARİHİ

YILLIĞI

XIII

SANAT TARİHİ ARAŞTIRMA MERKEZİ

SANAT TARİHİ
YILLIĞI
XIII

Ord. Prof. Dr. Mazhar Şevket İpşiroğlu özel sayısı

Edebiyat Fakültesi Basımevi
İstanbul 1988

REDAKSYON KURULU

Prof. Dr. Nurhan Atasoy — Prof. Dr. Şerare Yetkin

Prof. Dr. Erdoğan Merçil — Prof. Dr. Yıldız Demiriz

Doç. Dr. Ara Altun

Makalelerin sorumluluğu yazarlarına aittir.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ EDEBİYAT FAKÜLTESİ
SANAT TARİHİ ARAŞTIRMA MERKEZİ

SANAT TARİHİ YILLIĞI
XIII

İSTANBUL
1988

İÇİNDEKİLER

NURHAN ATASOY Hocamız İpşiroğlu	1
ÜNSAL YÜCEL Ord. Prof. Dr. Mazhar Şevket İpşiroğlu	5
HÜSEYİN AKILLI Eski Mozaikin Yerinde Koruma ve Onarımı : Yeni Bir Uygulama	11
HÜSAMETTİN AKSU İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde Bulunan Minyatürlü, Resimli, Şekli, Cedveli, Plan ve Haritalı (Türkçe-Arapça- Farsça) Yazmalar	19
YILDIZ DEMİRİZ 16. Yüzyıl Kur'an Tezhipleri Hakkında Bazı Notlar	63
GÜNER İNAL Ondokuzuncu Yüzyıldan Bazı Tombak Eserler	91
L. SUAT KONGAZ İstanbul-Yeşilköy'de Bulunan Bir Bizans Hipojesi	117
FARUK ŞAHİN Cumhuriyet Dönemi Kütahya Çini ve Keramik Sanatı	131
BEDRİ YALMAN İznik Tiyatro Kazısında Bulunan Seramik Fırını	153
ŞERARE YETKİN İstanbul'da Silivrikapı'daki Hadım İbrahim Paşa Camii'nin Çinilerindeki Özellikler	199

VIII

Kaybettiklerimiz

SEMAVİ EYİCE

E. Tümgeneral Cevdet Çulpan 215

ARA ALTUN

Eray Ertuğ-Suzan (Miroğlu) Bozkurt-Cevat Bozkurtlar . . 219

Doktora Tezi Özetleri

TANJU CANTAY

XII-XIII. Yüzyıllarda Anadolu'da Cephe Mimarisinin Gelişmesi 223

MEHMET İ. TUNAY

Türkiye'deki Bizans Mimarisinde Taş ve Tuğla Tekniğine Göre
Tarihlendirme 227

A. GÜL İPEROĞLU

Feyhaman Duran 231

HOCAMIZ İPŞİROĞLU

Nurhan ATASOY

28 Şubat 1985 tarihinde, hocamız Ord. Prof. Mazhar Şevket İpşiroğlu, sevenlerini arkasında büyük bir üzüntü içinde bırakarak aramızdan ayrıldı.

İpşiroğlu, Bölümümüzün en eski öğretim üyelerinden biri ve Sanat Tarihi Enstitüsü'nün kurucusuydu.

1934 yılından, kendi isteğiyle emekliye ayrıldığı 1977 yılına kadar, önce estetik, daha sonra Avrupa Sanatı tarihi okutmuş, sayısız öğrenci yetiştirmiş, Türkçe ve yabancı dillerde çok sayıda kitap ve makale yayınlamıştır.

İpşiroğlu, yüksek öğrenimini ve doktorasını Almanya'da yapmış, Estetik ve Sanat Tarihi konusunda kendisini iyi yetiştirmiş bir bilim adamıydı.

Derslerinde, öğrencilerine bir takım bilgiler aktarmakla kalmaz, onların kafasında sorular uyandırmaya, onları düşünmeye ve tartışmaya yöneltmeye çalışırdı. Öğrencileriyle, mezuniyetlerinden sonra da ilgilenir, araştırmalarını kuramsal bir temele dayandırmalarını öğütler, ele aldıkları konularla çok yönlü bir hesaplaşmaya çağırır, ve onların bilimsel bir kişilik kazanmalarına büyük önem verirdi. Titiz bir hocaydı. Tez hazırlayan öğrencileriyle yakından ilgilenir, bazen aynı konuyu defalarca yeniden yazdırır, yazdıkları her kelimenin hesabını vermelerini isterdi. Bu yüzden, öğrencileri ondan hem çekinir, hem de kendisine büyük saygı duyarlardı. Hocalarının kendi çalışmalarında en acımasız eleştirici olduğunu bilirlerdi.

İpşiroğlu, bilimsel sanat tarihi araştırmalarını ülkemizde başlatan bir kaç bilim adamından biridir. Öğretim konusu olarak, Av-

rupa Sanatını seçişi, yöntem sorunlarına ağırlık veriş, ülkemizde, Batı anlamında Sanat Tarihinin başlatılması ve temellendirilmesi gerektiği düşüncesine dayanıyordu.

Ders kitabı olarak hazırladığı *Rönesans Sanatı* (1942) ve *Avrupa Sanatı ve Problemleri* (1946) adlı kitaplarında bu tutumu izlemiştir. Bunlar, yalnız bir ders kitabı olmakla kalmamış, ülkemizde, bu konudaki ilk bilimsel araştırma kitapları olarak da önemli bir yer almışlardır.

Batı Sanat Tarihi Araştırmalarında, sanat eserlerine ilk defa üslup yorumu açısından yaklaşan ve kuramsal yönden büyük katkısı olan Heinrich Wölfflin üzerinde, yine bu nedenle uzun boylu durmuş, ve onun ünlü eseri Sanat Tarihinin Temel Kavramları'nı bu amaçla türkçeye çevirtmişti. Yalnız sanat tarihinin klasik kuramlarını tanıtmakla kalmamış, bu konudaki en yeni kuram ve araştırmaları da öğrencilerine tanıtmak, onlara çok yönlü bir bakış açısı kazandırabilmek için, Avrupa'nın çeşitli üniversitelerinden en yetkili profesörleri konferans ve ders vermek üzere davet etmiştir.

Sabırlı ve titiz bir araştırmacıydı İpşiroğlu. Ele aldığı bir konuyu, hemen bir kitap ya da makale haline getirip yayınlamaktan kaçınırdı. Konuyu, bütün yönleriyle inceler, meslektaş ve öğrencileriyle tartışır, çok kere her şeyi yeni baştan ele alır, kısaca onunla «hesaplaşır». Hesaplaşma, onun dilinden düşürmediği bir sözdü.

Siyah Kalem üzerinde, Sabahattin Eyuboğlu ile 1950'lerde başlatıp, ölümüne kadar sürdürdüğü çalışmalar bunun bir kanıtıdır. Bu konudaki yayınları onu hiçbir zaman doyurmamış, hesaplaşmasını, önceki görüşlerini yeni görüş ve kanıtlarla değiştirmekten çekinmeyerek, sabırla sürdürmüştür. Bilimsel sorunların, her zaman yeni araştırmalara, çok yönlü tartışmalara açık olması gerektiğine inanırdı. Son eseri olan «Bozkır Rüzgârı: Siyah Kalem»de, uzun yıllarını verdiği Siyah Kalem konusundaki araştırmaların, henüz başlangıç aşamasında olduğunu belirtmesi, alçak gönüllüğünün yanı sıra, bu inancından kaynaklanmaktadır.

Ülkemizdeki ve yabancı ülkelerdeki pek çok sanat tarihçisinden farklı olarak, İpşiroğlu, çağımızın sanatıyla da yakından ilgilenen ve onu üniversite öğretimine taşıyan bir kişiydi. *Oluşum Süreci İçinde Sanatın Tarihi* (1977) ve *Sanatta Devrim* (1979) adlı ki-

tapları, modern sanatı ve sorunlarını ele alan türkçe yayınların en önemlilerindedir. Bu konuda, yalnız yayınlarla yetinmemiş, konuyu Avrupa'ya yaptığı seyahatlerle, yerinde izleyip, incelemiştir.

İpşiroğlu, çalışmalarını sadece Avrupa Sanatı üzerinde toplamış, «sınırlı bir alanın uzmanı» bir kişi değildi. Siyah Kalem'in yanı sıra, İslâm resim sanatı üzerinde de durmuş, Kapadokya'daki Saklı Kilise ile Ahdamar Kilisesi'ni de ele almış ve kitaplar yayınlamıştır.

Önemli bir katkısı da, çevirdiği, hatta biriyle uluslararası ödül aldığı, dokümanter film çalışmalarıdır. İpşiroğlu, görsel bir sanat olan sinemanın, öteki sanatları aşan bir anlatım gücüne sahip olduğuna inanırdı. İstanbul Üniversitesi Film Merkezi'ni bu nedenle kurmuş, değerini bugün de koruyan ilginç filmler hazırlamıştır. İlimi araştırmalarında olduğu gibi, film çalışmalarında da, ortak çalışmaya önem verirdi. Birçok kitaplarını, eşi Nazan İpşiroğlu, pek çok filmini Sebahattin Eyuboğlu ile birlikte hazırlamıştır.

İpşiroğlu'nun, son yıllarında, eşiyle birlikte, ülkemizin kültür sorunlarına, Batılılaşma ve Atatürkçülük konularına eğildiklerini görüyoruz. *Düşünmeye Çağrı* (1982) ve *Kök-Atatürkçülük* adlı kısa fakat özlü iki kitap, bu çalışmalarının değerli ürünleridir.

İpşiroğlu'nun bilim adamlığı yanında, yöneticiliği üzerinde de kısaca durmak istiyorum. Bilimsel çalışmalarını yavaşlatmak pahasına, hocamız, idarî sorumlulukların da bir görev olduğuna inanırdı. İki dönem Edebiyat Fakültesi dekanlığı yapmış ve bu görevi, tam bir sorumluluk bilinci içinde yürütmüştür.

Yetiştirdiği biz öğrencileri, değerli ve sevgili hocalarını, yalnız sabırla kendilerini yetiştirmek, onlara her çeşit olanağı sağlamak yolunda çalıştığı için değil, onların dünya görüşlerini ve kültür ufuklarını genişlettiği için de, onu rahmet ve minnetle anıyorlar, kaybettikleri bu değerli dostlarını özleyiyorlar.